

Žalostna smrt mladega generala. 2

(Zapisal *Anton Zevnik*.)

Spomladansko solnce je sipalo svoje božajoče žarke po gozdovih, livadah, travnikih in njivah, grelo in oživljalo zelenečo naravo, da je vse bujno poganjalo, cvelo in rastlo. Drobne ptičice, katerih ni umoril zimski mraz in katere so srečno priplule iz južnih toplih krajev, čivkale in prepevale so hvalo večnemu in dobremu Stvarniku, da jim je podaril in ohranil življenje, kmetovalci so pridno obdelovali polja, tam po pašnikih pa so skakali, ukali in igrali kratkočasne igre veseli pastirji. Nekateri so se gugali na gugalnici, katero so privezali in obesili na močno vejo visokega jagneda, nekateri so se kamenčkali, drugi so bili svinjko, tretji so pa pazili na belke, sivke in roške, da niso uhajale na njive. Ko se je proti poldnevu živinica napasla, opustili so igre in segnali čredo skupaj in jo tirali na vodo.

Mimo pašnika je valila valove in valčke mogočna Sava. Nekaj dnij je deževalo po malem in odmerjena ji struga postajala ji je pretesna — razlila se je čez svoje navadne bregove. Ob takem vremenu pa vidiš plav za plavom jadrati proti Hrvaški. Ti plavi prihajajo s Savinje. Tam trdno zvežejo močne, dolge hlode, nanje nalože deská različne debelosti, širokosti in dolgosti, na oba konca pritrdijo po jedno krmilo, s katerima vodita dva moža „ladijo“ po sredini reke.

Ko dospejo pastirji z živino do Save, naženejo jo v vodo, da se očisti, napije in navžije dobrodejnega hladú. Mej tem ko brodijo kravice, volički in junčki po obrežni plitvini, zabavljajo in nagajajo pastirji mimo se vozečim plavcem, vpijejo in kriče vsi vprek:

„Gumpljaj *), Joža, gumpljaj!“

„Joža, ali boš šel todi gori, koder greš doli?“

„Gumpljaj, Joža, gumpljaj!“

*) Gumpljam, ati: beseda je razširjena in znana na Čatežu ob Savi in znači: s krmilom po vodi pljuskatí. Drugodi najbrže ni v navadi. „Joža“ — séveda zaničljivo — imenujejo mladi porodneži vsakega plavca.

Posebno zgovoren in jezičen je Potokarjev Stanko v belih konopljenih hlačah in v ravno taki srajci pa v zelenem klobuku, ki je imel na vrhu velikansko luknjo. Iž nje je kukal šop las — kakor vrabiči iz gnezda — pa četrť metra dolgo pero.

Stanko je zapovednik.

„Fantje“, vелеva, „jaz sem vaš general. Polde, France, Janez, Lojze — v vrsto!“

In razpostavi drugega poleg drugega v razdalji dveh metrov.

„Naredite frače!“ zapoveduje dalje.

Naglo privežejo na konce bičev drobne kamenčke.

„Ko rečem: tri, ustrelite!“

In komandira: „Ena — dve — tri!“

Biči glasno počijo in kamenčki frčé po zraku mimo ušes plavcev z visokim ži-i-i-i-nk in padajo v deročo Savo z zamolklimi: čof, čof, čof...

„Paglavci“, kara jih razjarjen plavec, „ali vas tako učijo v šoli?! Čakajte —“ in vzame kos lesa ter ga nasloni na ramo kot puško, — „postrelim vas kot vrabiče!“

Dečki se poredno zakrohотajo in kričé za njim:

„Gumpljaj, Joža, gumpljaj!“

„Joža, ali boš šel todi gori, koder greš doli?“

Stanko zopet stopi pred svojo bojno četo:

„Nabijte puške, zdaj bomo mi streljali!“

In zopet zažvižgajo kamenite krogļje visoko po zraku.

„Dobro, vojaki“, pohvali „general“ Stanko svoje junake, razkorači se široko, dene odprto pest pred usta in kakor skozi cev vpije „Joži“, ki se mimo pelje:

„Joža, ali imate pri vas tudi lesene puške? Streljaj, strelja-a-aj! Gumpljaj, gumplja-a-aj!“

Nabije sam svojo puško in počí.

V velikanskem polkrogu žvižga ne baš majhni kamen in prifrči na čelo krepkega plavca, ki se malodane zvrne v penečo se Savo.

Silno se razljuti ranjeni mož, seže v žep in — ustrelí...

Stanku se zvrťi v glavi, kakor da se je zemlja prevrgla, otožno zajéči in pade na peščena tla... To-

variši prebledé, skočijo k njemu — Bog moj! — iz mladih Stankovih prsij curlja rudeča kri, kaplja in teče po beli srajci na prod... iz ust mu silijo pene... Z mrtvimi očmi še jedenkrat genljivo-milo pogleda svoje sopastirje, zgane še jedenkrat drobni ročici, kakor da jim kliče zadnji pozdrav v slovo, še jedenkrat vstrepeta po celem telescu, potem zapre oči in — izdahne. In Stanko, ki je z vsakim gibljajem kazal živahnost, ta Stanko leži sedaj miren, brez življenja, mrtev. — Mož, meneč, da iz samokresa ustrelji v zrak in samo poplaši nevkrotljive hudobneže, zadel je mlade prsi in končal bitje v najnežnejši pomladi...

Pastirji se razkropé kakor drobne ptice, če prileti mej nje divji jastreb, izženó govedo iz vode in hité proti domu. Tresejo se kot se trese tanka šibica na deroči vodi, nihče ne pogleda nikomur v obraz, tiho kot nemi in gluhi stopajo za živino.

Oj, to je bila žalost v Potokarjevi hiši! Jediní sinek, jedino njih upanje — je ležal na mrtvaškem odru in čakal, da ga položé za vedno v hladni grob. Ubogo srce Stankove matere!

Tretji dan v jutro ga pa ponesó štirje fantje na pokopališče... Bilo je lepo, prijazno, milo jutro, — ali žalostno za Stankove roditelje in tovariše...

Ko duhovni gospod z majhno lopatico vržejo košček prsti v grob in izgovorijo: „Vzemi zemlja, kar je tvojega, naj vsprejme Kristus, kar je Njegovega“, zaropotajo grude po krsti...

Materi je pokalo srcé žalosti, mladina je glasno ihtela in plakala...

Še: „Oče naš za ranjkega —“ in njiva žalosti se počasi in počasi izprazne, ostane le Stanko sam, čisto sam...

* * *

Rajska pomlad ni izpremenila svojega cvetočega lica, v naravi se je vse še nadalje gibalo in zibalo — samo na pašniku tam ob Savi je bilo tiho, mrtvo. Gugalnica je počivala privezana za deblo, svinjko je že obraščala zelena trava — pastirje so pa mirno sedevali in žalovali za svojim „generalom“.

